

Tietoa nimeämisestä ja vinkkejä

Mitä nimeämissujuvuus on

Nimeämissujuvuus tarkoittaa kielellisten nimikkeiden kuten esineiden, kuvien, värien tai kirjaimien sujuvaa ja tarkkaa nimeämistä. Nimeämisessä haetaan sopiva sana sanavarastosta. Sanan tuottaminen on monivaiheinen tapahtuma; prosessiin kuuluu tärkeitä edeltäviä vaiheita, kuten tarkkaavuuden suuntaaminen ja ärsykkeen kuullun- ja nähdyn varainen työstäminen.

Sanan hakeminen muistista edellyttää aluksi semanttisen eli merkitysjärjestelmän aktivoitumista - kun riittävä tietoa on saatu, aktivoituu äännejärjestelmä ja sana voidaan tuottaa. Nimeämisvaikeudessa sana siis löytyy sanavarastosta, mutta sen hakeminen on hidastunut tai ei onnistu lainkaan. Jos lapsen sanavarasto on niukka, sanan löytäminen sanavarastosta ei onnistu ja/tai se löytyy vain passiivisesta (ymmärtävästä mutta ei aktiivisesta) sanavarastosta.

Nimeämisen haasteet

Nimeäminen voi olla hidasta tai epätarkkaa: häiriö voi ilmetä eleinä, tarkoitetta vastaavana ääntelyä sekä korvaavina sanoina tai ilmaisuina (esimerkiksi lehmästä sanoo ”ammu” tai liikehtii, toistelee sanoja tai lauseita, tuottaa lisäilmauksia kuten ”hmm”, ”tuota noin”, ”niin kuin” tai fraaseja – tiedäthän, katsohan).

Ongelmaksi nimeämisen pulma muodostuu, kun se vaikuttaa arkeen ja haittaa kerrontaa tai oppimista. Nimeämisvaikeus voi näkyä niukkana kerrontana tai epätarkkana kuvailuna. Lapsi saattaa tällöin käyttää sanaa, joka on lähellä kohdesanaa merkitykseltään tai äänneasultaan.

Miten auttaa sananlöytämistä ja nimeämistä

Mitä laajempi sanavarasto lapsella on, sitä helpompaa on sanan löytäminen. Nimeäminen on yhteydessä sanavarastoon ja kertovan puheen piirteisiin. Sanan ominaisuudet ja tilanneyhteys vaikuttavat sanahaun onnistumiseen, järjestelmä voidaan aktivoida kuvien, lausevihjeiden tai määritelmien avulla. Sanan löytyminen on merkittävä osa päivittäistä kommunikaatiota: on tärkeää, että ongelmia kuntoutetaan mahdollisimman varhain, esimerkiksi sanavarastoharjoitukset voivat kohdistua lapsen ongelmalliseen sanastoon.

Nimeäminen on yhteydessä lukutaitoon: hyvät nimeämistaidot helpottavat kirjainten nimien muistamista sekä lukemaan oppimista, oikein tuotetuilla äänneillä on suuri merkitys oppimisessa. Yleensä vanhemmilla lapsilla nimeäminen tarkentuu ja sujuvoituu, mutta nimeämisen vaikeus ei aina poistu kehityksen myötä.

Nimeämistä voidaan auttaa ja tutkimuksissa on todettu tiettyjen strategioiden olevan hyödyllisiä mieleen palauttamisessa:

- sanan alun antaminen
- sanan kuvailu ja sen ominaisuuksien kuvailu
- riittämättömän käyttö apuna (ei nakki vaan...lakki)
- vertailu ja sanojen rinnastus (se ei ole kissa vaan... koira)
- anna vaihtoehtoja (onko se päärynä vai banaani)
- hyödynnä kuvia apuna.

Vinkit

Arjen vinkit

- anna oma, täsmällinen malli puheeseen: lapsen on hyvä kuulla monipuolista kielenkäyttöä ja malli on tärkeä
- rohkaise lasta tarkempaan kerrontaan ja kysy tarkentavia kysymyksiä
- anna aikaa kertomiselle
- yhdessä voidaan rauhassa käydä läpi esimerkiksi päivän tapahtumia
- keksikää yhdessä lisää, miten sisällyttää harjoittelua arkeen muun muassa leikin keinoin tai arkiaskareiden lomassa
- lukuhetki säännölliseksi osaksi arkea, kuten iltasatu

Nimeäminen ja nopea nimeäminen

- kuvakirjojen lukeminen ja kuvissa esiintyvien asioiden nimeäminen/laulaminen ja loruttelu.
- keskusteleva lukeminen ja luetun yhdessä pohtiminen ja tapahtumien läpikäynti: lapsen havainnot tarinasta
- automaattiset sarjat (kuten värit, numerot ja viikonpäivät jne.) on hyvä harjoitella, jotta lapsi osaa ne ulkoa
- muistipelit nimeten
- kerätään leluja/kuvakortteja esim. koriin mahdollisimman nopeasti nimeten ne samalla
- Piirrä ja arvaa, Pictionary, joissa nimetään piirrettyjä kuvia

Luokittelu

- laiva on lastattu yläkäsitten mukaan (vaatteilla, syötävillä, eläimillä, jne.) tai ominaisuuden mukaan (punaisilla, lämpimillä, suurilla, hassuilla, jne. asioilla)
- kuvakorttien pinoaminen tai laittaminen eri koreihin yläkäsitten mukaan
- etsitään kirjan kuvasta/ikkunasta näkyvästä maisemasta jotain yläkäsitten tai ominaisuuden mukaan ja nimetään löydetyt asiat (esimerkiksi etsitään kaikki huonekalut)

Mielikuvaharjoitukset

- keksitään, mitkä asiat tai kuvat kuuluvat yhteen (esim. saunaan liittyy vihta, mökki, lauteet, löyly) ja liittyvät toisiinsa jonkin ominaisuuden perusteella
- keksitään, mitä kaikkea tiettyyn asiaan tai eläimeen voi liittyä (missä se asuu, mitä osia siinä on jne.)

Kuvailu ja kertominen

- kyllä ja ei - vastaukset (esim. sukeltaako pingviini, sukeltaako lentokone, ovatko lentokone ja helikopteri kulkuneuvoja) ja lisäkysymykset, joilla vahvistaa myös kerrontaa (onko koiralla höyheniä, miksi ei ole, miksi ne ovat?, koska...)
- kuvien kuvailu ja nimeäminen (esim piirretään tietystä aiheesta samalla nimeten ja pohtien yhteenkuuluvia yksityiskohtia, kuten autossa on neljä pyörää, kori, ikkunat, ovet, ikkunan pyyhkijät, ajovalot...), voidaan piirtää myös tabletilla ja/tai tietokoneella
- Jr Alias (lasta voi auttaa tarkentavin kysymyksin, kuten ”voiko sitä syödä”, ”minkä värinen se on”)
- arvaa kuka (molemmilla on samat kuvat ja kerrotaan kuvista niin, että toinen ei näe, lisäkysymyksiä voi esittää, toimii millä tahansa kuvilla)
- Arvaa mistä kerron –harjoitukset: valitaan tietty yläkäsite, kuten satuhahmo, ja kuvataan sitä lapselle, lapsi arvaa, mistä kerrotaan (voi aloittaa tutuista aiheista kuten Ryhmä Hau tai Pipsa-possu tai muu lapsen suosikkiohjelma)
- yläkäsite/ryhmä piirtäen samalla puhuttaessa (esim. jokin vihannes, hedelmä, isommilla lapsilla myös sen kirjoittaminen ja minkä näköinen se on, mihin käytetään jne)
- monimutkaisista kuvista kertominen, tehdään lauseita esim sarjakuvista (yksi lause aluksi) tämä helpottaa olennaisten tapahtumien hahmottamista
- toiminnan sanallinen ohjaaminen: rakennetaan vuorotellen palikoista rakennelmia (esim aikuinen kertoo kuvasta ja lapsi rakentaa ohjeen mukaan ja päinvastoin, lapsi kuvailee ja aikuinen rakentaa)

Lauseen täydennys

- täydennetään lauseita: käytä tekemistä (kesällä voimme...), vastakohtia (norsu on iso, muurahainen on...), paikkoja (voit asua...), aikakäsitteitä (talvella on...), yläkäsitteitä (suosikkihedelmäni on...) tai lauseita (kuten autot ovat...)
- voi käyttää myös vertailua (esim. kesä on lämpimämpi kuin...), sijaintikäsitteitä (esim. auto ajaa keskellä...), ajanmääreitä (esim. kesän jälkeen tulee...), syy-seuraussuhteita (esim minulla on sadetakki, koska...)
- sanojen päättelyä lauseyhteydessä (esim. koiralla on karvoja, linnulla on..,kissa naukuu, koira...)

Mitä samaa, mitä erilaista

mietitään esim. mitä samaa on kissalla ja koiralla esim. 4 jalkaa, turkki, häntä, korvat, ovat kotieläimiä jne, mutta kissa naukuu ja koira haukkuu, kissa tykkää hiiristä ja koira luusta, kissa pesee itsensä nuolemalla, koira pestään jne.

Sanoilla leikkittely

- pantomiimipuhe, jossa huomio on sanan muodossa esimerkiksi kestossa (kina-kiina, palo-pallo)
- katsotaan ensin esim. 3 kuvaa, jotka sanotaan huolellisesti artikuloiden aluksi ääneen esim. pallo, matto, lamppu sitten sanotaan äänettömästi ja liikutellaan vain kieltä ja huuliota ja lapsi arvaa, mitä aikuinen sanoo, sitten lapsen vuoro (aluksi saa sanoa myös ääneen, niin näet, miten huolellisesti käyttää ääntöelimiään)
- sanoinko oikein jaatelo po jäätelö, ikuna po ikkuna jne., kuvat/esineet voivat olla mukana ja voi peukuttaa tai sanoa oliko oikein vai väärin

Nimeämisestä ja sen harjoittelusta voi lukea lisää Lukusilta-sivustolta (www.lukusilta.fi).

Helsingin kaupunki 2020 / Puheterapeutit Henna Kanerva ja Eija Rönköharju-Nuutinen

Lukuvinkkejä ja lähteitä teoriaan

Ahonen, T. & Aro, T. (toim., 2001) Oppimisvaikeudet – Kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena.

Cirrin, F.M. & Gilliam, R.B. (2008) Language intervention practices for school-age children with spoken language disorders: a systematic review.

Kielipolku-lehti (4/2018) Nimeämistaitoja voi harjoittaa hauskaasti kotona.

[Lukimat-sivusto netistä.](#)

Lukusilta netistä, www.lukusilta.fi

NMI-bulletin (2000) Oppimisvaikeudet, tutkimuksesta käytäntöön. Learning Disabilities, from Research to Practise.

Salmi, P. & Stolt, S. (2020) Sanaston kehitys teoksessa Lapsen kielenkehitys.

Tuovinen, S. (1998) Sano millä se alkaa! Dysfaattisten lasten sananlöytämisen ja nimeämisen ongelmista ja niiden kuntouttamisesta.